

"Blackout" - všeobecná doporučení pro obyvatelstvo

Na základě zahraničních zkušeností můžeme říci, že BLACKOUT nastává většinou naprosto nečekaně. Abychom dopady takovéto události eliminovali, je nutné se co nejdůkladněji připravit. K přípravě je vhodné využít zahraniční i domácí zkušenosti, ať již přímo s Blackoutem nebo s řešením dalších událostí s obdobnými dopady na obyvatelstvo. Pokusili jsme se proto v přehledné formě sestavit doporučená opatření pro jednotlivé časové fáze události.

Oblast	PŘED Jak se připravit na BLACKOUT?	V PRŮBĚHU Co dělat, když nastane BLACKOUT?	PO Co dělat po obnově dodávek elektřiny?
Voda a potraviny	Příprava by měla probíhat obdobně, jako byste se chystali na několikadenní výlet do zcela neobydlené oblasti s proměnlivými klimatickými podmínkami. Nejdůležitější částí příprav na BLACKOUT a jiné mimořádné události (např. povodně) je vytvoření si dostatečných zásob potravin a vody. Tyto zásoby by měly postačit minimálně na 3 dny pro všechny členy domácnosti, a to včetně všech Vašich domácích mazlíčků. K vytvoření si dostatečné zásoby pitné vody se nejlépe hodí balená voda, kterou je vhodné skladovat v chladných a tmných prostorech (např. sklepech). Obecně lze doporučit trvanlivé potraviny, které jsou vhodné k rychlé přípravě a které běžně v domácnosti využijete i v případě, že BLACKOUT nenastane, jako např.: konzervy a zavařeniny (např. masové a zeleninové), paštiky, fermentované nebo sušené maso, trvanlivé mléko, sušenky, čokoláda, energetické tyčinky, sušené ovoce, oříšky, cukr, med, sirup, apod.	Pokud funguje dodávka pitné vody z vodovodního potrubí, šetřete vodou v maximální míře. Máte-li možnost, zásobte se pitnou vodou ze studen nebo pramenů v okolí s ověřenou kvalitou vody. Pokud zrovna prší, snažte se zachytit co nejvíce dešťové vody do nádob, může se Vám později hodit.	Výpadek proudu se může v krátké době znovu opakovat, proto po obnově dodávek vždy co nejdříve doplňte své pohotovostní zásoby.
	V případě, že budete mít k dispozici funkční vařič a vodu, můžeme navíc doporučit např.: těstoviny, luštěniny, rýže, brambory, čaj, káva, olej, sůl, cibule, česnek, apod.	Pokud zrovna nemáte doma dostatečnou zásobu čerstvých potravin, tak co nejdříve navštivte nejbližší obchod. Ovšem nenakupujte zbytečně velké zásoby a jídlem rozhodně neplývejte! Lze předpokládat, že budou fungovat některé hypermarkety (ty které mají náhradní zdroje) a také malé prodejny nebo stánky (ty které nejsou závislé na elektronické evidenci prodeje). V případě, že nemáte vůbec žádné zásoby, požádejte o pomoc sousedy a příbuzné nebo se informujte na obecním úřadě, kdy a jakým způsobem bude možné čerpat humanitární pomoc. Očekávejte však, že v prvních hodinách po BLACKOUTu bude velmi složité takovou pomoc zorganizovat.	Doporučuje se zlikvidovat chlazené nebo mražené potraviny, které byly ponechány nad teplotou 6° C déle než 4 hodiny a jestliže mražené potraviny roztály a byly tak ponechány déle než 2 hodiny. Vždy platí, že pokud si nejste jisti, potraviny raději vyhoďte. V případě, že znehodnocené potraviny znečistily lednici či mrazák, tak tyto prostory důkladně dezinfikujte.
	Vzhledem ke snadné přípravě a možnosti dlouhodobého skladování se k tomuto účelu hodí různé typy dehydratovaných potravin, které můžete zakoupit např. v prodejnách s outdoorovým vybavením.		Jídlo neochutnávejte a nespolehejte ani na rozpoznání jejich nezávadnosti podle vzhledu či zápachu. Některé potraviny mohou vypadat, že jsou v pořádku, ale pokud byly při pokojové teplotě příliš dlouho, nebezpečné bakterie se mohou začít rychle šířit. Některé typy bakterií produkují toxiny, které nelze zničit ani převařením.

	Jako zdroj pitné nebo alespoň užitkové vody Vám může sloužit studna. Pokud vodu ze studny nemůžete čerpat mechanicky, je nutné mít k dispozici elektrocentrálu se samostatným čerpadlem. Můžete také využít dešťovou vodu, kterou je možné vývodem z okapu zachytávat do kádí (sudů).		
	Můžete případně použít tablety a roztoky na dezinfekci vody (např. Sanosil DDW, KATADYN Micropur, AQUASTERIL)		
Elektrina	Pokud bydlíte v rodinném domě, máte celou řadu dalších možností, jak se na takovou událost připravit. Např. velkou výhodou mají ty domácnosti, které disponují funkční elektrocentrálou. Před pořízením EC se ujistěte, zda bude její typ a výkon odpovídat alespoň Vaším základním potřebám (některé spotřebiče jsou citlivější na kvalitu výstupu). Instalaci EC vždy svěřte kvalifikované osobě.	Při provozu vždy postupujte dle návodu! Elektrocentrálu provozujte pouze venku na dobře odvětraném místě, v dostatečné vzdálenosti od dveří nebo oken, abyste zamezili vniknutí výfukových plynů do vašeho domova. Nikdy nepřipojujte elektrocentrálu přímo do zásuvky vaší domácí sítě. Příslušné spotřebiče zapojte přímo do EC. V případě použití prodlužovacího kabelu používejte jen ty kvalitní, testované.	Obnovou dodávku elektrické energie využijte prioritně k nejnnutnějším účelům.
	Bude-li pro vás nezbytné použití počítače, zvažte pořízení záložního zdroje UPS, který v závislosti na kapacitě zabezpečí nepřerušené napájení alespoň na určitou dobu po výpadku hlavního zdroje elektrické energie.	Vždy je velmi důležité odpojit všechna elektrická zařízení od sítě, aby při obnově dodávek el. energie nedošlo k opětovnému výpadku z důvodu přetížení sítě. Popřípadě nechte zapnuto jedno svítidlo nebo radiopřijímač, pomocí kterého si můžete ověřit, zda již byla dodávka el. energie obnovena.	V některých případech může jít pouze o krátkodobou obnovu dodávky v omezeném rozsahu, která bude střídavě zapínána a vypínána pro jednotlivé postižené oblasti. Do stabilizace situace nezapínejte energeticky náročné spotřebiče typu pračka, sušička, žehlička, myčka atd., které nejsou nezbytné pro Vaše okamžité potřeby.
Osvětlení	Mezi další důležité vybavení, které je vhodné mít připraveno patří: přenosné svítilny (nejlépe čelovky s LED diodami nebo „třepací“ svítilny) a zásobu baterií, popř. chemické světlo, příp. petrolejové lampy s reflektorem.	K nouzovému osvětlení použijte přenosné svítilny, svíčky používejte jen v krajním případě a pouze pod neustálým dozorem. Jako nouzové osvětlení lze použít např. i blikačku z jízdniho kola, displej tabletu apod.	
	Jako vhodný zdroj světla můžeme doporučit ruční svítilny s LED žárovkami, které jsou mnohem úspornější než ty klasické, a proto déle vydrží provozuschopné.		
Teplota, vytápění	Při blackoutu nebude možný ani běžný provoz plynového kotle. Při zvažování možnosti alternativního zdroje vytápění však dbejte na bezpečnostní hledisko! Plynová topidla (kamna) na propan-butan nejsou určena k použití do uzavřených prostor, i když mohou být vybavena čidlem na detekci CO (oxidu uhelnatého), který může způsobit otravu. Používejte teplé zimní oblečení, čepice, šály, rukavice, spací pytle, deky. Pijte hlavně teplé nápoje.	Je pravděpodobné, že vytápění brzo přestane fungovat. Proto v zimním období uvážlivě hospodařte s teplem, tzn. zbytečně nevětrejte, ucpěte všechny škvíry pod dveřmi a okny. Je-li to možné, soustřeďte se za tím účelem v jedné místnosti. Máte-li tu možnost, zvažte odjezd na chalupu nebo chatu, pokud zde můžete vytápět tuhými palivy. Další možností je přesun k příbuzným, pokud mají rodinný dům s vytápěním tuhými palivy.	Po obnově dodávek el. energie vždy překontrolujte nastavení všech elektronických zařízení, zejména nastavení bezpečnostních systémů, ovládacích prvků vytápění apod. Plynové spotřebiče (kotel, sporák) používejte až po návštěvě specialisty z plynárenské společnosti.
Doprava, pohonné hmoty	Mějte alespoň z poloviny plnou palivovou nádrž v automobilu.	Šetřete pohonnými hmotami ve svém vozidle, většina čerpacích stanic bude mimo provoz.	

	Při pořizování elektrických garážových dveří a bran vždy myslíte na to, zda půjdou snadno mechanicky otevřít i v případě výpadku el. proudu. Předem si vyzkoušejte možnost manuálního otevření dveří.	Necestujte zbytečně, pravděpodobně nebude fungovat elektronické řízení dopravy (semafor), proto mohou vznikat na ulicích dopravní nehody a následné zácpy. Počítejte také s tím, že řada spojů nepojede, popřípadě bude mít značné zpoždění.	
		Při cestování autem věnujte zvýšenou pozornost průjezdu vozidel záchranných složek a vozidel pracovníků energetických služeb.	
Informace, komunikace	Mějte připraven funkční radiopřijímač s bateriemi (lze využít krátkodobě i rádio v automobilu nebo mobilním telefonu),	Pokuste se získat informace o situaci a o prognóze vývoje z médií. Pokud nemáte k dispozici rádio na baterie, využijte rádio v autě, popřípadě se zeptejte sousedů, ale nikdy si pro informace nevolejte na tísňové linky.	Obnovu dodávky využijte prioritně pro elektrické spotřebiče nezbytných pro řešení okamžitých nutných potřeb a získávání informací (dobití baterií mobilů, svítidel, rádií, načerpání zásob vody, nezbytné osvětlení pro činnosti, které nelze odložit).
	Je možné pořídit i radiopřijímače, nabíječky, svítilny (někdy i jako kombinované víceúčelové zařízení), které jako zdroj energie využívají dynamo poháněné pohybem nebo jsou dobíjeny pomocí malých fotovoltaických (solárních) panelů.	Nevolejte zbytečně na linky tísňového volání (112, 150, 155, 158)! Tyto linky neslouží jako informační služba veřejnosti, proto je používejte jen v případě stavu ohrožujícím život.	
	Poříďte si napájecí adaptér nebo měnič napětí do auto-zásuvky, v případě potřeby může automobil sloužit jako malá elektrocentrála - pozor na nebezpečí otravy výfukovými plyny!	Neriskujte zbytečně své zdraví! Výpadek proudu značně vytíží složky integrovaného záchranného systému, proto k Vám pomoc může dorazit s větší časovou prodlevou. Z tohoto důvodu se snažte vyvarovat činnostem, při kterých hrozí větší riziko zranění (rizikové aktivity v domácnosti, adrenalinové sporty apod.).	
	Je vhodné si předem vytvořit „Plán rodinné komunikace“, tzn. domluvit se svými blízkými kde se sejdeme, když BLACKOUT nastane, případně jakým způsobem si dáme vědět, že jsme v pořádku. V takových situacích je vždy vhodné informovat své okolí (sousedy, kolegy v práci) o tom, kde se budete nacházet, a to pro případ, že by Vás někdo z vašich blízkých hledal.	Při BLACKOUTU dojde pravděpodobně i k výpadku telekomunikačních a datových sítí.	
	Zvažte zavedení (nebo ponechání) pevné telefonní linky ve vaší domácnosti.	Mobilní telefonní spojení většiny operátorů tak nemusí po delší dobu fungovat.	Uvědomte o obnově dodávky i vaše sousedy.
Finance	Udržujte si finanční hotovost alespoň na tři dny provozu domácnosti.	Lze očekávat nefunkčnost bankomatů a el. bankovníctví.	
Skladování, chlazení	Vždy je nutné potraviny vhodně skladovat, pozorně sledovat dobu jejich trvanlivosti a podle potřeby je pravidelně obměňovat.	Přednostně zkonzumujte potraviny z lednice a mrazáku. V chladném období roku lze potraviny krátkodobě skladovat i na balkoně nebo pověšené na klíce z okna.	
	Při výpadku el. energie můžete některé mražené potraviny (zelenina, kostky ledu, apod.) přemístit z mrazáku do prostoru lednice, ty se zde postupně rozmrazí a pomohou tak uchovat ostatní potraviny déle chladné.	Neotevírejte zbytečně dvířka lednice a mrazáku! Čím méně je budete otevírat, tím déle vydrží vaše jídlo požitelné.	

Ohřev, úprava potravin	Výpadek el. energie vyřadí z provozu naprostou většinu kuchyňských sporáků. V tomto směru mají výhodu osoby, které mohou využít k ohřevu vody a jídla kachlová kamna a jiná zařízení na tuhá paliva. Vhodnou alternativou může také být campingový vaříč (plynový, benzínový nebo lihový). Důležité je mít v tomto případě zajištěnou dostatečnou zásobou paliva a zápalek (zapalovačů). K přípravě jídla lze využít i domácí gril (pouze ve venkovních prostorách).		Před opětovným zapnutím bojleru nebo zařízení na ohřev vody se ujistěte, zda je zařízení naplněno vodou.
	Za stejným účelem si můžete na zahradě vybudovat ohniště, nutné je pamatovat na dostatečnou zásobu paliva.		
Nádobí	Z důvodu omezené dodávky vody je vhodné použít pro servírování jídla jednorázové nádobí (papírové, plastové).		
Hygiena	Také je vhodné si vytvořit dostatečnou zásobu hygienických prostředků, mezi kterými by Vám určitě neměly chybět: jednorázové vlhčené ubrousky, dezinfekční gel na ruce, dezinfekční prostředek SAVO, pytle na odpadky, apod.	Pro účely splachování toalety udržujte např. ve vaně zásobu užitkové (příp. použité) vody. Pokud to není možné, dalším provizorním řešením je použití pytlů na odpadky vyrobených z odolných materiálů (používaných např. na stavbách) a nějaký druh steliva (pro domácí zvířectvo). Vak (pytel) umístěte do WC mísy nebo do kbelíku. Na dno přidejte stelivo. Po každém použití, přidejte další vrstvu steliva. Z důvodu následné manipulace dbejte na přiměřený objem (hmotnost) naplněného pytle. Důkladně utěsněte a bezpečně uložte ve venkovních prostorách.	
	Tablety a roztoky na dezinfekci vody je možné zakoupit v celé řadě lékáren, outdoorových obchodech a prodejnách s vojenským vybavením.		
Léky, zdravotnický materiál	Návštěva lékárny může být v dané situaci velmi problematická, proto si raději dopředu zajistěte dostatečnou zásobu léků a zdravotnického materiálu. Především si připravte: specifické léky, které obvykle užíváte, běžné léky (proti horečce, průjmů, bolesti, apod.), obvazy, dezinfekční prostředky, vitamínové tablety, apod.		